

1. GROOTBOEKREKENINGEN EN DE KOLOMMENBALANS

Alle financiële feiten worden door het boekhoudprogramma op grootboekrekeningen bijgehouden. Zoals u in het vorige hoofdstuk heeft kunnen vernemen, zijn grootboekrekeningen verzamelposten waar gelijksoortige uitgaven, ontvangsten, kosten en opbrengsten op worden vastgelegd.

Zo zijn er:

- grootboekrekeningen waar de veranderingen van een bezit worden bijgehouden. Dit zijn balansposten die debet op de balans staan.
- grootboekrekeningen waar de veranderingen van een schuld worden bijgehouden. Dit zijn de balansposten die credit op de balans staan en
- grootboekrekeningen waar veranderingen van het eigen vermogen op worden bijgehouden. Deze grootboekrekeningen staan niet op de balans maar op de winst- en verliesrekening. Het saldo van al deze grootboekrekeningen resulteren in een winst of een verlies en corrigeren de grootboekrekening eigen vermogen.

2.1 Grootboekrekeningen die op de balans staan

De veranderingen van de balansposten worden bijgehouden op grootboekrekeningen. Op de balans wordt onderscheid gemaakt tussen de bezittingen en de financiering van de bezittingen. De financiering van de bezittingen is te beschouwen als een schuld van de onderneming. Zeker wanneer het eigen vermogen als een schuld van de onderneming aan de eigenaar wordt beschouwd.

Zo kent de volgende onderneming met de onderstaande balans de grootboekrekeningen:

Balans 1-1-2017			
Vaste activa			
Gebouwen	€	500.000	
Machines	€	150.000	
Vervoermiddelen	€	75.000	
Totaal vaste activa	€	725.000	
Vlottende activa			
Voorraad	€	300.000	
Debiteuren	€	85.000	
Liquide middelen			
Bank	€	15.000	
Kas	€	5.000	
		€	20.000
Totaal vlottende activa	€	405.000	
TOTAAL	€	1.130.000	
Eigen vermogen		€	230.000
Lang vreemd vermogen			
Hypotheek o/g	€	400.000	
Onderhandse lening	€	300.000	
	€	700.000	
Kort vreemd vermogen			
Seizoenskrediet	€	40.000	
Rekening courant	€	60.000	
Crediteuren	€	100.000	
	€	200.000	
TOTAAL			€ 1.130.000

Grootboekrekening van bezit		Grootboekrekening van schuld	
010	Gebouwen	060	Eigen vermogen
030	Machines	070	Hypotheek o/g
040	Vervoermiddelen	071	Onderhandse lening
700	Voorraad	115	Seizoenskrediet
130	Debiteuren	116	Rekening courant
100	Kas	140	Crediteuren
110	Bank		

Een grootboekrekening heeft een debet- en een creditzijde.

Debet	100 Kas	Credit	Debet	140 Crediteuren	Credit

Op de grootboekrekeningen worden de veranderingen bijgehouden die het gevolg zijn van de financiële feiten. Uiteindelijk zal na afloop van een periode de stand van zaken worden opgemaakt. Er zal dan moeten worden berekend wat de veranderingen voor gevolgen hebben gehad voor het oorspronkelijke saldo. Het oorspronkelijke saldo is de situatie op de balans. Daarom wordt een grootboekrekening die op de balans voorkomt (van bezit en van schuld) geopend met het saldo dat op de balans staat.

Hiervoor gelden de zogenaamde openingsregels:

- staat een grootboekrekening debet op de balans, dan wordt deze debet geopend
- staat een grootboekrekening credit op de balans, dan wordt deze credit geopend

Voorbeeld

Gegeven is de volgende balans:

Balans 1-1-2017			
Vaste activa		Eigen vermogen	€ 230.000
Gebouwen	€ 500.000		
Machines	€ 150.000	Lang vreemd vermogen	
Vervoermiddelen	€ 75.000	Hypotheek o/g	€ 400.000
Totaal vaste activa	€ 725.000	Onderhandse lening	€ 300.000
			€ 700.000
Vlottende activa		Kort vreemd vermogen	
Voorraad	€ 300.000	Seizoenskrediet	€ 40.000
Debiteuren	€ 85.000	Rekening courant	€ 60.000
Liquide middelen		Crediteuren	€ 100.000
Bank	€ 15.000		€ 200.000
Kas	€ 5.000		
	€ 20.000		
Totaal vlottende activa	€ 405.000		
TOTAAL	€ 1.130.000	TOTAAL	€ 1.130.000

De grootboekrekeningen van bezit die op de debetzijde van de balans staan, worden debet geopend. Als voorbeeld worden de grootboekrekeningen Machines, Voorraad en Bank voor januari 2017 geopend.

Debet	030 Machines	Credit
1-jan Balans	€ 150.000	

Debet	700 Voorraad	Credit
1-jan Balans	€ 300.000	

Debet	110 Bank	Credit
1-jan Balans	€ 15.000	

De grootboekrekening van schuld staan credit op de balans en worden op de grootboekrekening credit geopend. Als voorbeeld worden de grootboekrekeningen Eigen vermogen, Hypotheek en Crediteuren geopend.

Debet	060 Eigen vermogen	Credit
	1-jan Balans	€ 230.000

Debet	070 Hypotheek	Credit
	1-jan Balans	€ 400.000

Debet	140 Crediteuren	Credit
	1-jan Balans	€ 100.000

Het openen van een grootboekrekening is niet zo moeilijk:

1. Bekijk of het een rekening van bezit of schuld is. Oftewel: staat de grootboekrekening debet of credit op de balans?
2. Een rekening van bezit wordt debet op de grootboekrekening geopend. Op de grootboekrekening wordt vermeld:
 - a. de balansdatum
 - b. de omschrijving Balans
 - c. het bedrag dat op de balans staat
3. Een rekening van schuld wordt credit op de grootboekrekening geopend. Op de grootboekrekening wordt vermeld:
 - a. de balansdatum
 - b. de omschrijving Balans
 - c. het bedrag dat op de balans staat

Wanneer op 1 januari alle grootboekrekeningen op de balans zijn geopend, moeten de veranderingen als gevolg van de financiële feiten worden genoteerd. Bezittingen en schulden kunnen toe- of afnemen. Om deze veranderingen op de grootboekrekeningen te noteren gelden zogenaamde boekingsregels.

Boekingsregel I

Betreft het een grootboekrekening van bezit dan wordt:

- a. de grootboekrekening van bezit gedebiteerd wanneer het bezit toeneemt
- b. de grootboekrekening van bezit gecrediteerd wanneer het bezit afneemt

Boekingsregel II

Betreft het een grootboekrekening van schuld dan wordt:

- a. de grootboekrekening van schuld gecrediteerd wanneer de schuld toeneemt
- b. de grootboekrekening van schuld gedebiteerd wanneer de schuld afneemt

Bij het boeken van de financiële feiten moet steeds naar de boekingsregels worden gekeken.

De grootboekrekeningen worden aangepast naar aanleiding van financiële feiten die in een bepaalde periode plaatsvinden. Na afloop van de periode moet er weer een nieuwe balans worden opgesteld.

Voorbeeld

Op het bankafschrift van 10-1-2017 staat onder meer dat op de hypotheeklening € 5.000 is afgelost.

De volgende grootboekrekeningen spelen hier een rol:

070 Hypotheek en
110 Bank

Hypotheek is een grootboekrekening van schuld. Door de aflossing neemt de schuld af. Volgens de boekingsregels moet de grootboekrekening Hypotheek dan ook met het bedrag van de aflossing worden gedebiteerd.

Debet		070 Hypotheek		Credit
10-jan Aflossing	€ 5.000		1-jan Balans	€ 400.000

Bank is een grootboekrekening van bezit. Door de betaling van de aflossing neemt het bezit af. Volgens de boekingsregels moet de betaling dan ook worden gecrediteerd.

Debet		110 Bank		Credit
1-jan Balans	€ 15.000		10-jan Aflossing	€ 5.000

De grootboekrekeningen zijn geopend met het beginsaldo. Dit was het saldo dat op de balans stond.

Vervolgens zijn er naar aanleiding van de financiële feiten in een periode bedragen op de grootboekrekening gedebiteerd en gecrediteerd.

Als laatste stap moeten de bedragen op de grootboekrekening worden gesaldeerd: er moet worden berekend met welk bedrag de grootboekrekeningen op de nieuwe balans moeten komen.

$$\begin{array}{|c|} \hline \text{Bedrag waarmee de} \\ \text{periode wordt} \\ \text{begonnen.} \\ \text{Komt van de balans.} \\ \hline \end{array} + \begin{array}{|c|} \hline \text{Toename} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|} \hline \text{Afname} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline \text{Bedrag waarmee de} \\ \text{periode wordt} \\ \text{geëindigd.} \\ \text{Gaaf naar de balans.} \\ \hline \end{array}$$

Dit wordt het sluiten van het grootboek genoemd.

Voorbeeld

Op 31 januari 2017 ziet de grootboekrekening Bank er zo uit:

Debet	110 Bank	Credit
1-jan Balans € 15.000		10-jan Aflossing € 5.000
4-jan Ontvangst debiteur € 4.000		19-jan Betaling crediteur € 3.000
12-jan Ontvangst debiteur € 7.000		23-jan Betaling internet € 1.000
		27-jan Betaling crediteur € 2.000
		29-jan Betaling loon € 4.000

Op 31-1-17 staat er op de bankrekening:

$$\begin{array}{|c|} \hline \text{Balans 1-1-2017} \\ \text{€ 15.000} \\ \hline \end{array} + \begin{array}{|c|} \hline \text{Ontvangen} \\ \text{€ 11.000} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|} \hline \text{Betaald} \\ \text{€ 15.000} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline \text{Balans 31-1-2017} \\ \text{€ 11.000} \\ \hline \end{array}$$

Bij de grootboekrekening wordt dit als volgt bepaald:

1. Allereerst worden de bedragen links en rechts opgeteld.

Debet	110 Bank	Credit
1-jan Balans € 15.000		10-jan Aflossing € 5.000
4-jan Ontvangst debiteur € 4.000		19-jan Betaling crediteur € 3.000
12-jan Ontvangst debiteur € 7.000		23-jan Betaling internet € 1.000
		27-jan Betaling crediteur € 2.000
		29-jan Betaling loon € 4.000
31-jan Totaal € 26.000		31-jan Totaal € 15.000

2. Bepaald wordt aan welke kant de totaaltelling het hoogste is en hoe groot het verschil tussen de twee totalen is.

Totaaltelling debet	€ 26.000
Totaaltelling credit	€ 15.000 -
Verschil	€ 11.000

3. Dit verschil moet als saldo aan de zijde van de grootboekrekening worden gezet waar het totaal het laagste is. De debet- en credittotalen worden dan gelijk aan elkaar.

Debet	110 Bank	Credit	
1-jan Balans	€ 15.000	10-jan Aflossing	€ 5.000
4-jan Ontvangst debiteur	€ 4.000	19-jan Betaling crediteur	€ 3.000
12-jan Ontvangst debiteur	€ 7.000	23-jan Betaling internet	€ 1.000
		27-jan Betaling crediteur	€ 2.000
		29-jan Betaling loon	€ 4.000
		31-jan Saldo naar balans	€ 11.000
31-jan Totaal	€ 26.000	31-jan Totaal	€ 26.000

4. De grootboekrekening is nu afgesloten. De post Bank komt **debet** op de balans van 31-1-2017 met een bedrag van € 11.000.

2.2 Grootboekrekeningen die het resultaat bepalen

Alle grootboekrekeningen die op de balans voorkomen worden gedurende de periode gedebiteerd of gecrediteerd naar aanleiding van financiële feiten. Er is echter één uitzondering. Dit is de grootboekrekening Eigen vermogen. De grootboekrekening Eigen vermogen wordt geopend met het saldo van de balans.

Debet	060 Eigen vermogen	Credit
	1-jan Balans	€ 230.000

Verder wordt deze grootboekrekening met rust gelaten. De financiële feiten die het Eigen vermogen veranderen worden op resultatenrekeningen bijgehouden.

Met betrekking tot deze resultatenrekeningen moet het volgende worden vermeld:

- resultatenrekeningen komen niet op de balans voor. De saldi van alle resultatenrekeningen aan het einde van een periode geven aan of er sprake is van verlies of winst. Met dit resultaat wordt uiteindelijk aan het einde van de periode het eigen vermogen aangepast.

- ook resultatenrekeningen hebben een boekingsregel. Omdat de resultatenrekeningen uiteindelijk de verandering van het Eigen vermogen bepalen hebben ze dezelfde boekingsregel als een grootboekrekening van schuld.
- aan het einde van de periode worden de resultatenrekeningen ook afgesloten. Dit gebeurt op dezelfde wijze als de balansgrootboekrekeningen. Het saldo gaat echter niet naar de balans maar naar de resultatenrekening.

Voorbeeld

Op 20-1-2017 afgeleverd goederen aan een klant met een waarde van € 80.000.

Door deze levering neemt de grootboekrekening Voorraad af met € 80.000. Dit is een rekening van bezit. Volgens de boekingsregels moet de levering dan ook worden gecrediteerd.

Debet	700 Voorraad	Credit
1-jan Balans	€ 300.000	20-jan Levering € 80.000

Doordat er € 80.000 aan goederen worden afgeleverd aan een klant wordt het Eigen vermogen minder. Deze vermindering wordt niet op de grootboekrekening Eigen vermogen bijgehouden, maar op een resultaatrekening "Inkoopprijs verkopen". Deze vermindering moet volgens de boekingsregels worden gedebiteerd.

Debet	800 Inkoopprijs verkopen	Credit
20-jan Levering	€ 80.000	

Merk op dat deze grootboekrekening niet met een balansbedrag is geopend!

Er worden niet voor niets goederen geleverd. In verband met de levering is aan de klant op 23 januari 2017 een factuur verzonden van € 100.000.

Door de verzending van de factuur neemt de grootboekrekening Debiteuren toe met € 100.000. De grootboekrekening is een rekening van bezit. Dus moet dit bedrag worden gedebiteerd.

Debet	130 Debiteuren	Credit
1-jan Balans	€ 15.000	
23-jan Fact. verz.	€ 100.000	

Door de verzending van de factuur neemt het Eigen vermogen toe. Ook deze toename wordt niet op de grootboekrekening Eigen vermogen verwerkt. De toename wordt geboekt op de grootboekrekening "Opbrengst verkopen".

Debet	850 Opbrengst verkopen	Credit
	23-jan Factuur	€ 100.000

Naast de opbrengsten en leveringen in januari zijn er ook kosten.
Het betreffen hier:

Huisvestingskosten	€ 2.000	factuurdatum 7-1-2017
Personeelskosten	€ 8.000	factuurdatum 14-1-2017
Autokosten	€ 1.000 +	factuurdatum 22-1-2017
	€ 11.000	

Hiervoor zijn facturen ontvangen.

Door de ontvangst van de facturen wordt de grootboekrekening Crediteuren vermeerderd met € 11.000 en dus met dit bedrag gecrediteerd. Het is immers een rekening van schuld.

Debet	140 Crediteuren	Credit
	1-jan Balans	€ 100.000
	7-jan Huisvesting	€ 2.000
	14-jan Lonen	€ 8.000
	22-jan Autokosten	€ 1.000

De kosten betreffen verminderingen van het Eigen vermogen en worden dus op resultatenrekeningen verwerkt.

Debet	430 Huisvesting	Credit
20-jan Januari	€ 2.000	

Debet	400 Lonen	Credit
20-jan Januari	€ 8.000	

Debet	440 Autokosten	Credit
20-jan Verzekering	€ 1.000	

Zoals al eerder is aangegeven gaan de saldi van de resultatenrekeningen niet naar de balans, maar naar de winst- en verliesrekening. Het saldo van de resultatenrekeningen wordt naar het Eigen vermogen geboekt.

Voorbeeld

Op de resultatenrekeningen zijn in januari 2017 de volgende bedragen geboekt:

Resultatenrekening januari			
Nr.	Grootboekrekening	Debet	Credit
400	Lonen	€ 8.000	
430	Huisvesting	€ 2.000	
440	Autokosten	€ 1.000	
800	Inkoopprijs verkopen	€ 80.000	
850	Opbrengst verkopen		€ 100.000
	Winstsaldo	€ 9.000	
		€ 100.000	€ 100.000

Door de winst neemt het Eigen vermogen toe. De grootboekrekening Eigen vermogen wordt dan ook volgens de boekingsregels met dit bedrag gecrediteerd.

Debet	060 Eigen vermogen	Credit
	1-jan Balans	€ 230.000
	31-jan Winst	€ 9.000

2.3 De kolommenbalans

Tegenwoordig kan op ieder gewenst moment een kolommenbalans worden opgemaakt. In ieder geval is het zinvol om deze aan het einde van de periode aan te maken. De kolommenbalans bestaat uit vier onderdelen:

- de proefbalans
- de saldibalans
- de winst- en verliesrekening
- de balans

2.3.1 De proefbalans

Bij het aanmaken van een kolommenbalans wordt als eerste een proefbalans opgemaakt. Bij een proefbalans worden van de debet- en creditzijde van alle grootboekrekeningen de totaalstellingen overgenomen.

Voorbeeld

Debet		110 Bank		Credit	
1-jan Balans	€ 15.000	10-jan aflossing	€ 5.000		
4-jan Ontvangst debiteur	€ 4.000	19-jan Betaling crediteur	€ 3.000		
12-jan Ontvangst debiteur	€ 7.000	23-jan Betaling internet	€ 1.000		
		27-jan Betaling crediteur	€ 2.000		
		29-jan Betaling loon	€ 4.000		
31-jan Totaal	€ 26.000	31-jan Totaal	€ 15.000		

		Proefbalans	
No.	Omschrijving	Debet	Credit
010	Gebouwen	€ 500.000	
020	Inventaris	€ 64.000	€ 4.000
030	Machines	€ 120.000	
130	Debiteuren	€ 158.000	€ 50.000
110	Bank	€ 26.000	€ 15.000
060	Eigen vermogen		€ 300.000
070	Hypothecaire lening		€ 405.000
071	Onderhandse lening	€ 15.000	€ 100.000
400	Lonen	€ 8.000	
430	Huisvestingskosten	€ 2.000	
440	Autokosten	€ 1.000	
800	Inkoopwaarde verkopen	€ 80.000	
850	Opbrengst verkopen		€ 100.000
		€ 974.000	€ 974.000

Merk op dat de totalen van de debetzijde en de creditzijde aan elkaar gelijk zijn.

2.3.2 De saldibalans

Nadat de proefbalans is ingevuld wordt de saldibalans gemaakt. Bij de saldibalans worden per grootboekrekening de saldo's ingevuld. Bij rekeningen van bezit worden dat debetsaldi en bij rekeningen van schuld creditsaldi. Bij de resultaatrekeningen hangt dat van de totalen af.

Voorbeeld

No.	Omschrijving	Proefbalans		Saldibalans	
		Debet	Credit	Debet	Credit
010	Gebouwen	€ 500.000		€ 500.000	
020	Inventaris	€ 64.000	€ 4.000	€ 60.000	
030	Machines	€ 120.000		€ 120.000	
130	Debiteuren	€ 158.000	€ 50.000	€ 108.000	
110	Bank	€ 26.000	€ 15.000	€ 11.000	
060	Eigen vermogen		€ 300.000		€ 300.000
070	Hypothecaire lening		€ 405.000		€ 405.000
071	Onderhandse lening	€ 15.000	€ 100.000		€ 85.000
400	Lonen	€ 8.000		€ 8.000	
430	Huisvestingskosten	€ 2.000		€ 2.000	
440	Autokosten	€ 1.000		€ 1.000	
800	Inkoopwaarde verkopen	€ 80.000		€ 80.000	
850	Opbrengst verkopen		€ 100.000		€ 100.000
		€ 974.000	€ 974.000	€ 890.000	€ 890.000

2.3.3 De winst- en verliesrekening en de balans

Wanneer de saldibalans is gemaakt kunnen de winst- en verliesrekening en de balans worden samengesteld.

De saldi van de balansrekeningen oftewel de rekeningen van bezit en de rekeningen van schuld worden naar de balans gebracht en de resultaatrekeningen worden naar de winst- en verliesrekening gebracht.

Voorbeeld

Kolommenbalans per									
Nr.	Omschrijving	Proefbalans		Saldibalans		Winst- en verlies		Balans	
		Debet	Credit	Debet	Credit	Debet	Credit	Debet	Credit
010	Gebouwen	€ 500.000		€ 500.000				€ 500.000	
020	Inventaris	€ 64.000	€ 4.000	€ 60.000				€ 60.000	
030	Machines	€ 120.000		€ 120.000				€ 120.000	
130	Debiteuren	€ 158.000	€ 50.000	€ 108.000				€ 108.000	
110	Bank	€ 26.000	€ 15.000	€ 11.000				€ 11.000	
060	Eigen vermogen		€ 300.000		€ 300.000				€ 300.000
070	Hypothecaire lening		€ 405.000		€ 405.000				€ 405.000
071	Onderhandse lening	€ 15.000	€ 100.000		€ 85.000				€ 85.000
400	Lonen	€ 8.000		€ 8.000		€ 8.000			
430	Huisvestingskosten	€ 2.000		€ 2.000		€ 2.000			
440	Autokosten	€ 1.000		€ 1.000		€ 1.000			
800	Inkoopwaarde verkopen	€ 80.000		€ 80.000		€ 80.000			
850	Opbrengst verkopen		€ 100.000		€ 100.000		€ 100.000		
	Winstsaldo					€ 9.000			
		€ 974.000	€ 974.000	€ 890.000	€ 890.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 799.000	€ 790.000
								Verschil	€ 9.000

Tussen de totaalstellingen van de balans zit een verschil van € 9.000. Dit komt omdat de grootboekrekening Eigen vermogen nog niet is aangevuld met de winst.

